

EXAMENSARBETE

Våren 2014

Sektionen för hälsa och samhälle
Sociologi

Hemmaföräldrar

- En sociologisk studie av normbrytare i dagens samhälle**

Författare

Maria Johnson

Handledare

Gudmund Jannisa

Examinator

Eduardo Naranjo

Sammanfattning

En majoritet av alla barn går i förskola. Vissa föräldrar väljer dock en annan lösning och stannar hemma en längre tid med sina barn.

Syftet med denna studie är att undersöka vilka reaktioner från omgivningen de föräldrar som stannar hemma med sina barn längre tid än normen fått.

Frågeställningen är:

- Vad gjorde att hemmaföräldern fattade beslutet om att stanna hemma längre än två år?
- Vad innebär det för hemmaföräldern att bryta mot samhällets norm?
- Hur ser hemmaföräldern på jämställdhet inom familjen?
- Hur ser de på att deras ekonomiska medel och konsumtion påverkas av att arbeta mindre?

Uppsatsen har en kvalitativ ansats med tre djupintervjuer samt surveyundersökning.

Resultatet visade på skiftande reaktioner från omgivningen bland annat beroende på hur jämställt man fördelat hemmatiden mellan mamman och pappan samt hur gammalt barnet är. Vissa fattade beslutet att vänta med förskola genom att använda sig av rational choice teorin där man väger för- och nackdelar mot varandra medan andra utgick mer från sin magkänsla.

Nyckelord

Föräldraledighet, jämställdhet, bryta normer, hemmaförälder, förskola.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Problemformulering och syfte	2
2.1. Problemformulering	2
2.2. Avgränsning	2
2.3. Syfte	2
2.4. Frågeställningar	2
3. Metod	3
3.1. Urvalsprocess	4
3.2. Intervjumetodik	4
3.3. Kvalitetssäkring	5
3.4. Etiska övervägande	6
4. Teori	7
4.1. Familjen då och nu	7
4.1.1. Jämställdheten i familjen	8
4.1.2. Barnen i familjen	9
4.2. Vad påverkar våra val?	10
4.2.1. Reflexivitet	10
4.2.2. Rational choice	10
4.3. Vad gör att man väljer att följa eller bryta normer?	11
4.4. Sambandet mellan konsumtion och normer	11
5. Resultat	13
5.1. Vad är en hemmaförälder?	13
5.2. Jämställdhet i en hemmafamilj	13
5.3. Vad var avgörande i valet i att vara hemma?	15
5.4. Hur har omgivningen reagerat?	16
5.5. Hur ser hemmafamiljen på konsumtion?	18
6. Analys	19
6.1. Varför har man valt att vara hemma?	19
6.1.1. Valet i förhållande till reflexivitet	19
6.1.2. Valet i förhållande till rationell choice	19
6.2. Hemmaföräldrar som bryter normer	20
6.3. Jämställdhet i en hemmafamilj	20
6.4. Relationen till konsumtion i en hemmafamilj	21
7. Diskussion	22

8. Sammanfattning	25
9. Källförteckning	27
9.1 Litteratur	27
9.2 Elektroniska källor	28
10. Bilagor	29
10.1 Enkät riktad mot hemmaföräldrar	29
10.2 Intervjuguide	29

1. Inledning

En trend märks av allt mer i samhället. Småbarn börjar idag tidigare på förskola än för ett antal år sedan. Under slutet av 90-talet gick drygt 30 procent av alla 1-3 åringar i förskola jämfört med nära 75 procent år 2013. Nästan 85 procent av alla 1-5 åringar finns idag inom barnomsorgen i Sverige medan det 1999 var totalt 51 procent som var inskrivna inom barnomsorgen. (Skolverket 2014).

Våra barn spenderar alltså mer tid idag på förskolan än vad barn tidigare gjort. Anledningarna till detta kan vara flera. Dagens samhälle och konsumtionsmönster bygger på att familjen har två inkomster. Den basala konsumtionen har också ökat vilket innebär att fler saker ses som nödvändiga att äga och göra i dagens samhälle, konsumtionen skapar idag identitet.

Ur ett jämställdhetsperspektiv har det även varit viktigt att kvinnan är ute på arbetsmarknaden i lika hög grad som mannen, detta utan att pappan har minskat sin arbetstid nämnvärt. Att vara hemma med barnen ses av många som en kvinnofälla istället för en möjlighet att vara hemma med sina barn.

Samtidigt vet vi att barnets anknytning till de primära anknytningspersonerna är väsentlig för barnets framtida relationer. Anknytningsperioden är mycket intensiv särskilt under barnets första tre år och under denna känsliga period väljer många föräldrar att lämna sitt barn till förskola (Broberg et al., 2008)

Det finns dock de föräldrar som väljer en annan väg. De bryter mot rådande normer och väljer att vara hemma med sina barn betydligt längre tid än genomsnittet. Hur mottas deras beslut av omgivningen? Hur ser de på jämställdhet i familjen?

I denna uppsats vill jag undersöka vad som fick dem att fatta detta kontroversiella beslut.

2. Problemformulering och syfte

2.1. Problemformulering

Kvinnorörelsen har under många decennier kämpat för att kvinnan ska kunna arbeta utanför hemmet i lika hög grad som mannen. Förskolor har växt fram och barnomsorgen professionaliserats. Detta har medfört att allt fler väljer att skriva in sina barn på förskola från tidig ålder. De föräldrar som väljer att göra på något annat sätt bryter mot normer i samhället. Familjen har förändrats under de senaste decennierna och särskilt kvinnorollen. Hemmaföräldrar¹ kan vid en första anblick ha tagit ett steg tillbaka ur ett jämställdhetsperspektiv. Är det så? Jag kommer att göra en historisk tillbakablick på familjen och barnomsorgen under den senaste 60 åren för att skapa ett sammanhang till valet som hemmaföräldern gör idag. I denna uppsats ska jag sedan försöka beskriva varför de gjorde ett normbrytande val och vilka reaktioner de har fått från omgivningen.

2.2 Avgränsning

Jag kommer inte att beröra anknytningsteori eller fördelar och nackdelar för barnet att gå på förskola respektive att vara hemma med sina föräldrar.

2.3 Syfte

I den här uppsatsen ska jag undersöka vad som gjorde att hemmaföräldern tog valet att stanna hemma med barnet och vilka reaktioner de har fått från omgivningen.

2.4 Frågeställningar

- Vad gjorde att hemmaföräldern fattade beslutet om att stanna hemma längre än två år?
- Vad innebär det för hemmaföräldern att bryta mot samhällets norm?
- Hur ser hemmaföräldern på jämställdhet inom familjen?
- Hur ser de på att deras ekonomiska medel och konsumtion påverkas av att arbeta mindre?

¹ En förälder som har valt bort standardlösningen med heltidsarbete från att barnet är cirka 1 år, barnet är istället hemma (min definition)

3 Metod

I denna studie har jag främst använt mig av teori i form av litteratur och kvalitativa studier i form av intervjuer. Jag har även använt mig av kvantitativa inslag i form av en surveyundersökning. I studien har jag dock använt mig av surveyundersökning som ett verktyg att främst utveckla min intervjuguide efter. Fokus är på grund av detta på de kvalitativa delarna av studien som innefattar intervjuer. Att använda intervjuer är lämpligt om man behöver information om komplexa fenomen och om uppfattningar, känslor, åsikter med mera och om man väljer att förlita sig på information som samlas in från ett litet antal informanter (Denscombe 2009). Då det gäller hemmaföräldrars känslor och tankar blev därför valet naturligt. Hade jag istället använt mig av kvantitativ metod hade jag inte kunnat gå så djupt i frågorna eller kompletterat med följdfrågor.

Valet av metod grundade sig på att jag dels ville undersöka varför föräldrar har valt att stanna hemma längre med barnen/barnet, vilka reaktioner från omgivningen detta normbryte orsakat och hur föräldern ser på jämställdhet samt konsumtion. Med hjälp av litteraturen har jag fått en teoretisk fördjupning och en tillbakablick på familjens roll under de senaste decennierna.

Jag har använt mig av grundad teori. I grundad teori ska fältarbetet vara den fundamentala delen av forskarens arbete vilket man anser ska ske tidigt i arbetet. Utifrån det empiriska materialet utvecklar man analyser där man försöker koppla ihop teori och verklighet. Teorin ska vara ”grundad” på fältet och datainsamling ska göras genomgående under hela undersökningen. Efter de empiriska studierna ska analys göras av material och generera teorier. Datainsamling ska göras till en teoretisk mättnad uppstår. Teoretisk mättnad innebär att ingen ny information framkommer genom mer fältstudier. (Denscombe 2009). Jag har upplevt det utmanande att utgå från grundad teori. Det var nytt för mig att använda mig av detta angreppssätt och jag upplevde att det var svårt att relatera empiri till teori.

Min målsättning var att utveckla forskningsdesignen under arbetes gång. Jag försökte ha en öppen inställning till det jag undersökte och gjorde därför surveyundersökningen i ett mycket tidigt skede. Utifrån resultatet av surveyundersökningen tillsammans med påbörjandet av teoristudier växte intervjuguiden fram. Efter intervjuerna fördjupade jag mig mer i teori och kopplingar växt successivt fram.

3.1 Urvalsprocess

Urval av respondenter gjordes genom icke-sannolikhetsurval. Kriterium var att personen skulle ha varit hemma med barn längre än två år för att på så sätt utesluta de som är hemma inom normen. Jag använde mig av Facebook gruppen Hemmaföräldrars nätverk² för att ställa frågan om någon ville ställa upp på intervju. Jag frågade först administratören av gruppen om det gick bra att jag ställde frågan på sidan och fick ett positivt svar tillbaka. Gensvaret jag fick var mycket stort. Jag beslöt mig för, i samråd med min handledare, för att sända ut en enkät till samtliga som svarat att de var intresserade av att ställa upp på en intervju. Jag fick in 10 svar som jag sedan bearbetade. Svaren hjälpte mig att utveckla en intervjuguide som jag sedan hade som stöd då jag gjorde intervjuerna. Jag bestämde mig för att intervjua de som bodde närmast mig för att underlätta rent praktiskt.

3.2 Intervjumetodik

Jag har genomfört tre personliga semistrukturerade intervjuer under februari-april 2014. Semistrukturerade intervjuer innebär att man använder sig av öppna frågor där det är möjligt för den intervjuade att utveckla sina svar mer öppet. Intervjuaren behöver då vara mer flexibel då det gäller exempelvis frågornas följd etcetera (Descombe 2009).

Jag hade varit i kontakt med samtliga intervjupersoner via mail och/eller telefon innan intervjun. Där kom vi överens om plats och tid för intervjutillfället. Forskaren ska enligt Descombe försöka hitta en lugn plats där intervjun kan utföras utan störningar (Descombe 2009). Två personer intervjuade jag i deras hem och en person på hennes arbetsplats. Intervjuerna tog mellan 30 minuter till 1 timme och 20 minuter. På två av intervjuerna var respondenternas barn närvarande. Detta hade vi talat om innan och bestämt att det var ok. De två intervjuerna hemma hos föräldrarna med barn blev betydligt oftare avbrutna och svårare att skapa ett flöde i än den som jag hade ensam med föräldern på hennes arbetsplats.

² Hemmaföräldrars nätverk - HFN - är en hemmaförälderorganisation som startade 2001. HFN arbetar för att ge stöd, råd och inspiration till de föräldrar som väljer att gå mot normen och stanna hemma längre med barnen. Läs mer på: www.hemmaforaldrar.se

Intervjuerna bandades med hjälp av mobilinspelning, transkriberades därefter och slutligen kodades de och analyserades bland annat med hjälp av de memos jag skrev under tiden jag kodade.

3.3 Kvalitetssäkring

Reliabiliteten i studien ser jag som måttligt hög. Jag har inte vid så många gånger tidigare genomfört intervjuer så vissa nybörjarfel kan lätt ha begåtts. Det som stärker reliabiliteten är att jag använde mig av en intervjuguide samt spelade in intervjuerna. Om den intervjuade svarade sanningsenligt är svårt att bedöma, det är även svårt att veta i vilken grad jag som intervjuare påverkade respondenternas svar då jag själv är kvinna och mamma (Denscombe 2009).

Validiteten i studien bedömer jag som tillfredsställande. Denscombe tar upp att man kan ifrågasätta intervjudata från ett mindre antal respondenter. I denna studie har jag intervjuat tre stycken men dessutom tillfrågat tio föräldrar i en surveyundersökning. Det hade varit intressant att intervjua betydligt fler personer och kanske också några pappor som har valt att vara hemmaföräldrar, dock har tidsaspekten inte gjort detta möjligt. Det är såklart alltid svårt att veta om respondenterna talar sanning men jag har försökt att kontrollera det genom att se på enkätsvaren jag fick in samt letat efter teman i utskrifterna som har framträtt i flera intervjuer.

Det är möjligt att intervjuareffekten spelade in i de svar som respondenterna lämnade. Denscombe menar att forskarens identitet påverkar den data som ges (Denscombe 2009). Eftersom undersökningen handlade om personliga åsikter och tankar är det troligt att anta att respondenterna påverkades av vad de trodde att jag som forskare ville höra. Jag själv är i liknande ålder som respondenterna och kvinna, detta kan ha påverkat dem men jag tror att jag kanske just på grund av detta gjorde det enklare för dem att svara sanningsenligt då vi är i liknande situation.

Det finns tre villkor som ska vara uppfyllda för att intervjun ska bli lyckad. Det är tillgänglighet, kognition och motivation.

Med tillgänglighet menas att intervjupersonen har den information som intervjuaren efterfrågar. Kognition innebär att intervjupersonen ska veta vad som förväntas av denne.

Motivation innebär att intervjuaren på olika sätt motiverar intervjupersonen att delta i intervjun och att känna att den är betydelsefull. (May 2001, s.156-158)

Jag anser att villkoret för tillgänglighet är uppfyllt då de personer jag intervjuade hade den information jag sökte. Jag upplevde även att de var motiverade och ville berätta om sin situation. Det som undersökningen hade gynnats ytterligare av är om jag hade avgränsat området och specificerat vissa frågeställningar mer. Villkoret för kognition hade därför kunnat förbättras.

3.4 Etiska övervägande

I denna undersökning har det varit ett par etiska övervägande jag har varit tvungen att göra. Att vara hemmaförälder kan, som undersökningen visat, mottagas med på varierande sätt. Att garantera mina respondenter anonymitet har därför varit väsentligt. Jag har fingerat deras namn och i något fall undvikit att ta med all information i uppsatsen för att inte röja deras identitet.

Att respondenternas medverkan ska vara frivillig har varit av stor vikt för mig. Enligt Denscombe (2009) ska man använda sig av informerat samtycke. Innan intervjuerna fick deltagarna skriftlig information om studiens syfte, att deras medverkan är frivillig och kan avbrytas när som helst samt om deras anonymitet. Målet har varit att de bara ska berätta sådant som de själva känner sig bekväma med att ha berättat. Detta har dock varit en balansgång mellan viljan att få fram information och intentionen att få respondenten att känna sig bekväm i situationen.

För att inte styra intervjun valde jag att inte nämna något om hur jag själv varit föräldraledig, detta för att minska risken att jag skulle påverka vad respondenten svarade.

Denscombe nämner också att det är viktigt att informationen som framkommit under intervjuerna endast används i den aktuella studien, vilket också har gjorts (Denscombe 2009).

4. Teori

4.1 Familjen då och nu

Under 60-talet i Sverige började kvinnor att arbeta i större utsträckning och man gick från en enförsörjarfamilj till en tvåförsörjarfamilj. ”Den så kallade hemmafru epoken ebbade ut...” (Ahrne et al., 2008, s.124) Under 70-talet hördes uttalande som ”Krossa familjen”, ”Ned med hemmafrusystemet” etcetera då kvinnorörelsen kritiserade det tidigare rådande familjeidealet. Man ansåg att detta ideal bidrog till ojämlikhet, kvinnoförtryck och mansdominans. Många ansåg också att kärnfamiljen inte gick att kombinera med feminismen medan andra trodde på möjligheterna att skapa en mer jämlik familj. (Roman 2004, s.7) Eva Moberg skrev i sin artikel ”Kvinnors villkorliga frigivning” om de negativa effekterna av könsuppdelning i familjen. Hon menade att kvinnors rätt sätts i motsättning till barnens rätt och att då man som kvinna hävdar sin rätt anses som onaturlig, asocial, okvinnlig och omänsklig (Roman 2004, s.44). Studier har visat att för kvinnor är familjen inte en plats för vila och rekreation utan för arbete (Roman 2004, s.82)

Giddens menar att vi lever i en skenande värld där snabba förändringar ständigt sker. Dessa förändringar äger rum på samtliga plan och något som berör var och en av oss. Så också familjen. "Familjen är ett slagfält för kampen mellan tradition och modernitet" (Giddens 2003, s.63). Familjen har förändrats både hur den idag ser ut och vilken dess huvudsakliga uppgift ses som. Vidare menar Giddens att parbildning och parupplösning är mer passande ord än äktenskap och familj i den tid vi nu befinner oss då relationer är mer flyktiga idag. Familjen har också förändrats genom differentiering, de uppgifter familjen tidigare hade har fördelats på flera institutioner vilket har medfört en ökad grad av specialisering. Familjen har idag färre uppgifter att utföra. Den huvudsakliga uppgiften idag är att barnen i familjen lär sig samhällets normer och framtida roller samt att familjen utgör en stabil känslomässig miljö för dem vuxna. (Ahrne et al. 2008)

4.1.1 Jämställdheten i familjen

Den traditionella familjen sågs främst som en ekonomisk enhet. Ojämligheten var en självklar del, i Europa var kvinnor sina män och pappors egendom. Inte heller barnen hade några lagliga rättigheter. (Giddens 2003, s.63)

Giddens menar att det är ytterst få som skulle vilja gå tillbaka till mer traditionella könsroller eller till en lagstadgad ojämlikhet (Giddens 2003, s.72)

Ahrne tar upp en forskningstradition från 60-talet gällande äktenskaplig makt. Robert Blood och Donald Wolfe studerade hur maktbalansen påverkades av hur mycket resurser makarna bidrog med till familjen. ”Den make som tjänande mest hade i allmänhet mest inflytande över äktenskapliga beslut, och kvinnor som förvärvsarbetade hade större makt än de som var hemarbetande på heltid.” (Ahrne et al. 2008, s.120)

Enligt Ahrne är de kvinnor som blir mammor idag vana att själva kunna bestämma och planera över sina liv, detta kan skapa en konflikt med modersidealet. Forskning har visat att kvinnors ökning av förvärvsarbete inte har medfört att män i lika stor grad har ökat sitt omsorgsarbete. Istället menar Ahrne att det är välfärdsstaten som har gjort det möjligt för kvinnan att förena moderskap med yrkesarbete till exempel genom barnomsorg, särbeskattning med mera. (Ahrne et al. 2008)

Att kvinnor fortfarande är de som har extra stort ansvar över barnen kan man se genom att studera uttag av föräldrapenningdagar. Totalt tog mammorna ut 75 procent och papporna 25 procent av det totala antalet utbetalda föräldrapenningdagarna år 2013 vilket dock är en ökning av pappornas uttag av föräldrapenningdagar jämfört med exempelvis 1985 då mammorna tog ut 94 procent av dagarna och männen 6 procent (Statistiska Centralbyrån 2014)

4.1.2 Barnen i familjen

Vi värdesätter barnen mer idag än vi tidigare gjort, detta på grund av att de har blivit mer sällsynta och att vi står för helt andra beslut då vi skaffar barn än vi tidigare gjort. Från att ge en viss ekonomisk trygghet innebär det idag en ekonomisk börda att skaffa barn. Idag är det även ett mer medvetet beslut att skaffa barn än det tidigare har varit. (Giddens 2003, s.68)

De allra flesta barn tillbringar mycket tid på institutioner, förskolor och senare skolor. Under 60-talet tog utbyggnaden av daghem fart och anledningarna till detta var ett ökat arbetskraftsbehov samt önskan om en snabbare ekonomisk expansion och ökad jämställdhet mellan män och kvinnor. Ytterligare var ett politiskt motiv att utjämna sociala skillnader och skapa mer likvärdiga uppväxtnöjligheter. (Giddens 2003) Det verkar dock inte som om förskolan har uppnått detta i Sverige. ”Den viktigaste socialisationen av barn sker fortfarande i familjen” (Ahrne et al. 2008, s.176).

Det har dock aldrig gått så många barn i förskola som det gör idag. I Sverige är nästan 490 000 barn inskrivna i förskola vilket är en ökning med 138 000 barn på tio år. Av alla 1-5 åringar går 84 procent av dessa på förskola, för tio år sedan var denna siffra 75 procent och för femton år sedan 51 procent. Om man tittar på åldersgruppen 3-5 år är hela 95 procent av alla barn i Sverige inskrivna i förskola. (Skolverket 2014)

Processen mot en ökad individualisering har också påverkat familjen. Familjemedlemmarna spenderar mycket av sin tid på egna aktiviteter och har egna intressen och mål. I den traditionella familjen var relationen till barnen och andra släktingar lika viktigt som relationen mellan det gifta paret. Idag är det relationen mellan det gifta, eller ogifta, paret som är kärnan i familjen. Detta har uppstått efter att familjens ekonomiska roll minskat och att förhållandet istället bygger på kärlek och sexuell attraktion. (Ahrne et al. 2008)

Mammor arbetar mer idag än för något decennium sedan. Trots att mammor arbetar mer har detta inte inneburit att pappor arbetar mindre. Arbetstidsökningen detta har inneburit för småbarnsföräldrar är cirka 10 timmar per vecka de senaste trettio åren. Detta tillsammans med en ökad konsumtion leder enligt Larsson till tidspress hos föräldrar. (Larsson 2007).

4.2 Vad påverkar våra val?

4.2.1 Reflexivitet

Att vara hemma med sina egna barn längre tid än föräldraledigheten på 1-1,5 år innebär ett normbrott i dagens samhälle. Att bryta mot normer kan ha ett samband med reflexivitet. Enligt Giddens innebär social reflexivitet att man ifrågasätter handlingar och reflekterar över dessa. Vi tvingas att reflektera över hur vi lever våra liv. Om handlingarna anses rationella för att uppnå ens uppsatta mål väljer man att utföra dessa. Reflexiviteten har uppstått i det moderna samhället som en följd av att styrning från olika typer av ledare har minskat, exempelvis religiösa ledare, släkter och traditioner. (Giddens 2007)

När samhället var mer styrt av traditioner och andra vanor så kunde man följa fasta sätt att göra saker på utan att behöva tänka på det. Idag behöver man istället själv reflektera och bilda sig sin egen uppfattning även om saker som man för ett tag sedan tog för givet. Exempelvis kan man idag styra på ett helt annat sätt om man vill ha barn, var man vill bo med mera. (Giddens 2007, s.128-129.)

Hemmaföräldrar kan genom ett reflexivt förhållningssätt ifrågasätta de normer som finns i samhället, till exempel när barnet ska börja på förskola. De kan därmed fatta ett genomtänkt beslut då de har valt att bryta normen då man anser att ens mål, exempelvis en trygg anknytning, inte uppnås genom handlingen att barnet ska börja förskola.

4.2.2 Rational choice

Att välja att jobba eller vara hemma kan vara ett rationellt val. Enligt rational choice förklaras de val som människor gör genom att de gör rationella överväganden. Det som anses ge mest nytta väljs genom strategiska beslut där man väger konsekvenser mot varandra. Exempelvis skulle det kunna handla om att arbeta mer för att kunna göra ett husköp. Enligt Gary Beckers teori om rationell tidsallokering kan hur föräldrar väljer att spendera sin tid förklaras av att familjen ses som en enhet som strävar efter att uppnå maximal nytta. (Becker 1965).

”Huruvida kvinnor arbetar deltid eller heltid kan vara ett resultat av ett relativt fritt val. De positiva effekterna av heltidsarbete, bl a ekonomisk självständighet och möjligheter till

personlig utveckling, kanske väger tyngre än de negativa effekterna i form av till exempel jäkt och dubbelarbete. (Larsson 2007, s.21)

4.3 Vad gör att man väljer att följa eller bryta normer?

Att man väljer att följa normer kan ha flera olika skäl. Man kan följa normer på grund av att det helt enkelt känns rätt. Människor kan också i linje med rational choice göra avvägningar vilka konsekvenser det får att följa respektive avvika från normer. Är sanktionerna små är det också lättare att bryta normerna. Vi kan också välja att följa normer för att vi vill tillhöra en grupp, sätta oss i respekt eller inte bli utstötta. Desto starkare identifikationen är till avsändaren av normen, till exempel vänner, föräldrar eller en organisation ju mer benägna är vi att följa normen. (Therborn 2002)

Vi följer eller bryter också mot vissa normer på grund av självrespekt. Vissa saker gör man eller gör man inte oberoende av vad andra tycker. Man påverkas också av om normen är internaliserad, är den internaliserad drabbas man av dåligt samvete om man bryter normen. Bryter man en norm, har enligt rational choice, konsekvenserna av att bryta normen övervägt konsekvenserna av att följa den. (Therborn 2002)

Enligt rational choice skulle detta innebära att det är lättare att stanna hemma länge med sina barn om man av omgivningen inte drabbas av sanktioner som till exempel utfrysning, att man inte identifierar sig med vänner eller familj som tycker att barn måste gå på förskola från tidig ålder och att man själv tror och man själv vet bäst vad ens barn behöver.

4.4 Sambandet mellan konsumtion och normer

Att välja att vara hemma med sina barn länge innebär en lägre inkomst för familjen än om familjen hade haft två inkomster från heltidsarbete. Då familjen har lägre inkomst bryter de också mot de normer som finns i dagens samhälle gällande konsumtion.

Dellgran och Karlsson har skapat en modell som bygger på fyra olika drivkrafter för konsumtion. Den första drivkraften handlar om att tillgodose en nödvändig konsumtion som mat, kläder och bostad. Vilka behov som ses som basala kan variera över tiden. Ju fler produkter och tjänster som tillkommer till marknaden, ju större blir kategorin av basala behov. (Socialdepartementet 2001, s.195-197)

Den andra drivkraften baseras på social emulation, en konsumtion som gör att det går att delta i det sociala livet. Den här konsumtionen bygger på att vi vill vara som alla andra och uppfylla de krav och förväntningar andra har på oss att ha och att göra saker.

(Socialdepartementet 2001, s.195-197)

Den tredje drivkraften bygger på en social distinktion. Den gör det möjligt att visa vilken grupp man vill tillhöra och vilka man tar avstånd ifrån. Genom konsumtionen kan man visa att man inte är som alla andra, utan som vissa andra. (Socialdepartementet 2001, s.195-197)

Den sista drivkraften är personlig identitet och handlar om den egna identiteten. Genom den kan man visa status, klass och yrkestillhörighet. Med hjälp av konsumtion kan vi visa vilka vi är och vilka vi skulle vara. Konsumtionen har blivit en del av vårt identitetsskapande.

(Socialdepartementet 2001, s.195-197)

5. Resultat

5.1 Vad är en hemmaförälder?

Hemmaförälder är ett begrepp som tolkas på olika sätt och det är i varierande grad som respondenterna identifierar sig med detta begrepp. I surveyundersökningen ställde jag frågan vilken sysselsättning respondenterna har, svar jag fick var nattarbetande undersköterska som är hemma på heltid med dotter, egen företagare, föräldraledig, hemmaförälder, deltidarbetande samt hemmaförälder blandat med hemmafru.

Två av intervjupersonerna är hemma på heltid med sitt/sina barn medan den tredje arbetar deltid då pappan också arbetar deltid. En av intervjupersonerna beskriver hur hon identifierar sig med begreppet hemmaförälder:

Jag är väl hemmaförälder/hemmafru. Hemmaförälder tänker jag någon som bara tar barndelen och barndelen av hushållet medan jag tar resten med. Så jag definierar mig inte som bara det. Emma

Medan en annan intervjuperson svarar att hon inte definierar sig som hemmaförälder då hon delvis arbetar men skulle istället beskriva sin familj som en hemmafamilj.

5.2 Jämställdhet i en hemmafamilj

Jämställdhet kan i förhållande till föräldrarollen innebära hur mycket de tillfrågade har delat upp sin föräldraledighet. I enkäten frågade jag om partnern hade varit hemma med barnen. Sex av de svarande uppger att partnern har varit hemma men i mindre omfattning. Tre anger att partnern inte har varit hemma alls och en att de har varit hemma lika mycket.

I mina intervjuer har det framkommit att samtliga intervjuade aktivt tänker på jämställdhet. Faktorer som gör att de tycker att jämställdhet är viktigt är att en jämlik fördelning trots öka förståelsen för vardagen mellan mamman och pappan och att det är viktigt för barnen då de har lika stor rättighet till både sin mamma och pappa. Även möjligheten för båda föräldrarna att skapa goda relationer till barnet nämns. Jämställdhet berörs också i samband med pension och karriärmöjligheter vilket de tror hade gynnats av ett jämställt förhållande där både mamman och pappan är hemma/jobbar lika mycket.

Samtliga respondenter är väl medvetna om att deras val skulle kunna bli en så kallad kvinnofälla. De får även höra detta från omgivningen.

Jag får höra att jag är en bakåtsträvare i samhället och förstör för andra kvinnor som vill annat, att min man är en mansgris från 50-talet som inte fattar att jag som mamma också måste ha frihet och självförverkligande genom karriär. Enkät svar

De har i olika hög grad lyckats att skapa den jämställdhet de egentligen önskat. Att de inte har delat hemmatiden mellan sig och partnern har berott på praktiska saker. I ett av fallen är mamman arbetslös medan pappan arbetar och i ett annat är mamman student som inte kan ta mer studiemedel och därför inte kan försörja mannen och barnet om de skulle varit hemma och hon fortsätta att studera. Så även om jämställdhet är viktig för dem har den på grund av olika omständigheter i flera fall fått stå tillbaka.

Det var det vi eftersträvade från början, att vi skulle dela lika. Jag kände ju att jag ville vara hemma ganska mycket så jag tyckte inte att det var aktuellt att jag var hemma nio månader och han hemma nio månader. Det tyckte jag var för lite.

Så det var då vi var hemma ganska mycket tillsammans. För vi tänkte att hon skulle börja på dagis ganska tidigt. Jämställdheten är ju en viktig faktor som vi pratar mycket om och detta är ju lite av en nackdel. Det blir ju lite ojämnt kan man ju säga. Linnéa

En av mammorna hade inte velat vara hemma hela tiden som deras barn har varit hemma. För henne har varit helt naturligt att det skulle dela lika och inget de har diskuterat så mycket eller planerat för utan bara blivit.

Sedan handlar det om att vi har kunnat dela, för jag hade inte velat vara hemma helt i två år, det tror jag inte att jag hade mått bra av. ... När det då varit helt naturligt för honom att fylla upp i takt med att jag gick upp i tid så gick han ner i tid och var hemma så har det löst sig väldigt bra. Sara

Det finns dock en viss ambivalens gällande synsättet på hur viktig jämställdheten är. Trots att man vill jobba så tror man att de hade varit bra att vara hemma, i vissa fall mer, för barnen och sin egen skull.

Det är ett dilemma, att vi är mammor och vi ska jobba. Och det kan inte folk köpa, ens att jag tar upp frågan. Det blir att trampa in på marker som är förbjudna att ens prata om. Att mamman ska vara hemma, fast jag kan känna någonstans att hade jag levt för 40 år sedan och det hade varit självklart för mig att vara hemma så tror jag att jag på ett sätt hade varit mer harmonisk. Och ibland känner jag att jag önskar att jag hade haft det, vad det nu är som krävs, att vara en hemmamamma-/hemmaförälder. Men jag är allt för mycket barn av min tid vilket

*innebär att jag tycker att det är roligt att jobba, att jag vet att jag gör ett bra jobb, att jag får ut så mycket av att vara i arbetslivet. Så att det som jag ändå har offrat, som i ett långt perspektiv inte är så jätte mycket men som ändå är mer än många andra som lämnar sina barn tidigt, det får.....
var vad jag kunde på något sätt. Sara*

5.3 Vad var avgörande i valet i att vara hemma?

Samtliga intervjupersoner har gjort individuella lösningar för att kunna skjuta på förskolestart så länge som möjligt. Valet att vänta med förskolestart var för en av intervjupersonerna helt naturligt från början och hon beskriver:

Det är något med att det är det här vi är skapade till och att skilja barn från sina föräldrar, tidigt eller mycket, det bara känns helt fel och är det något som känns helt fel så är det helt fel. Sara

Medan det för andra har blivit ett beslut som växt fram. En av intervjupersonerna beslutade sig först efter att barnet börjat på förskola trots att hon hela tiden haft en känsla av att hon ville ha barnet hemma längre:

Jag hade gärna velat att hon var hemma längre från början men jag tror att det bara blev så, alla börjar på dagis när det är den januari eller augusti som är närmast de fyller 1,5 år, det var som den första frågan när jag väntade henne nästan, när ska hon börja på dagis? Så jag tror bara att vi körde på, men jag kände att jag inte ville att hon skulle börja och jag vet inte om det var det som påverkade att hon inte trivdes, det kan det ha vart. Så jag ville nog göra såhär enda från början men jag vågade inte. Linnéa

För en annan intervjuperson var det ett beslut som växte fram och blev möjligt då hon saknar arbete.

Hade jag inte varit gift med honom så hade jag nog gjort som alla andra. Satt in barnen på förskola vid 1,5 år för det är ju så alla gör. Normalt och bra typ. Men så får man höra från hans mamma, hon jobbade som dagmamma när han var liten och nu som förskolelärare, att folk sätter in barnen innan de kan prata, innan de kan gå, att de missuppfattar vem de ska kalla mamma. Det är ju bara helt sjukt. Så när jag har möjligheten att vara hemma så...Emma

Valet att vara hemma beskrivs av intervjupersonerna som ett osynligt val. Möjligheten att vara hemma med sina barn längre än de första 1-1,5 åren nämns aldrig som ett möjligt val utan att man förväntas göra som alla andra vilket de menar innebär att barnet börjar på förskola i åldern 1-1,5 år.

5.4 Hur har omgivningen reagerat?

Respondenterna har gjort avvikande val i olika hög grad som på något sätt bryter normen där det är två heltidsarbetande föräldrar med barn som börjar förskolan runt 1-1,5 år.

Intervjupersonerna nämner att de är medvetna om att det är ett ovanligt beslut. Ovanligheten blir tydlig då andra barn i samma ålder börjar förskolan och lekplatser samt öppna förskolor töms på barn i liknande åldrar.

Respondenterna har mött både positiv och negativa åsikter om deras val. Hur de har hanterat omgivningen skiljer sig åt. En av intervjupersonerna nämner vid flera tillfällen att då deras barn gått ett par timmar i veckan (max 15 timmar i veckan) så har de kunnat välja hur utmanande deras beslut ska vara. Till de som tycker är förskola är viktigt kan de säga att barnen går på förskola och till de föräldrar som de tycker borde arbeta mindre kan de trycka på hur lite deras barn är på förskolan.

Det faktum att vi har haft 15 timmar har gjort att vi inte varit så stora normbrytare. Hade jag varit hemma två år och inte min man tror jag att det hade blivit mer frågor. Eftersom vi har delat på det är det inte så konstigt, eller utmanande ur ett jämställdhetsperspektiv. Och sedan det där 15 timmarna på förskola... bara detta faktum har gjort att vi har kunnat prata om förskolan och vet vad det innebär, man kan liksom ingå i den referensramen när kompisar och kollegor snackar och då har man inte sett som avvikande fast ibland när folk förstår hur lite våra barn går på förskola fast de har varit fyra, fem då har man fått lite andra frågor kring det. Sara

En av respondenterna i surveyundersökningen som är hemma på heltid med sina barn beskriver att hon har blivit påhoppad i föräldragruppen och av främmande föräldrar på lekplatsen men också av familjen där kontentan är att hennes dotter kommer att stanna upp i utvecklingen och inte kommer att klara av skolan på grund av att hon inte går i förskola.

Trots att bägge våra mammor varit hemma med oss förstod de inte i början. Äldsta har varit väldigt krävande (high need baby), så de tyckte väl att jag skulle lämna bort för min skull. Bland föräldrar på öppna förskolan är man ett UFO. Eller blir

man kallad lyxhustru som "inte gör nåt på dagarna". De få som jag fått reaktionen "åh vad fantastiskt", har varit hemmaföräldrar själva. Enkät svar

En intervju person berättar att hon fått olika kommentarer beroende på åldern på de som hon har talat med.

Det beror på vem av omgivningen man frågar. Jag har hört både det ena och det andra. Från i alla fall äldre har jag hört att det är jättebra att de är hemma.. Från de i min ålder hör jag att de missar mycket av det där livsviktiga pedagogiken...Emma

I samband med att barnen blir äldre blir också reaktionerna på att de är hemma fler.

I början blev det mer positiva men nu tycker jag att det har svängt lite, först tänkte de att det är väl bra om hon får vara hemma en termin till men sedan har det blivit ytterligare. Så nu börjar folk undra när ska hon börja? Det är det enda folk frågar hela tiden när hon ska börja på förskolan. Så nu börjar de tycka att hon är lite för gammal att nu måste hon börja på förskolan. Linnéa

Det beskriver också en av respondenterna i surveyundersökningen.

*Jag märkte en skillnad i människors kommentarer efter att vår dotter fyllde 2 år. Innan frågade folk OM hon gick på dagis, efter 2 år är frågan istället VAR hon går på dagis. BVC-sköterskan var väldigt pådrivande om förskola för storasyster, då 2 år, efter att lillebror föddes och hade alla möjliga argument som t.ex. att det är viktigt att hon lär sig komma in i samlingsarna. Många har kommentarer om att det är viktigt med förskola för den sociala utvecklingen men alla pedagoger på den kommunala öppna förskolan tycker det är väldigt bra att vår dotter är hemma. En del har kommenterat att vår dotter kan så mycket trots att hon inte går på dagis!
Enkät svar*

När föräldrarna bryter normer reagerar andra människor i omgivningen och varför de reagerar tolkar en av intervju personerna som nedan.

Det känns som folk får lite dåligt samvete fast inte jag säger till dem hur dem ska göra så upplever jag att folk får dåligt samvete och blir lite provocerade när man säger att man inte tycker att förskolan är bra. Så har de själva sina barn där så tror jag att de tar åt sig lite grann fast inte det är tanken och då kan man ju bli lite irriterad. Linnéa

En respondent beskriver att hon inte fått särskilt mycket negativa reaktioner.

Jag tror dock att anledningen till att ingen sagt något negativt om mitt val är dels att jag läser till psykolog, så jag är mer insatt i barns behov, anknytning m.m. än

de flesta. Dels brukar jag lägga fram det så att jag har valt att vara hemma med barnen när de är små för att ta tillvara på tiden och kunna vara med dem så mycket som möjligt, för tiden går ju trots allt väldigt fort! Ingen finner denna anledning provocerande. Det är annorlunda om jag säger att jag aldrig skulle vilja ha mina små barn på dagis, för då går folk i försvarsställning och börjar argumentera. Så trots att det också är en stor anledning till att jag valt att vara hemma, så lägger jag fokus på att jag vill ta tillvara på tiden med barnen, om någon frågar varför min 2-åring inte går på dagis än, t.ex. Enkät svar

5.5 Hur ser hemmafamiljen på konsumtion?

Intervjupersonerna anser att de skulle vara positivt om det hade funnits vårdnadsbidrag eller liknande för att förbättra ekonomin. Samtliga nämner att deras val att inte arbeta eller arbeta mindre är möjligt genom prioriteringar.

En av intervjupersonerna berättar att hon är medveten om att deras val att vara hemma med barnen gör att de inte kan göra samma saker andra vänner, släktingar, kollegor med flera som har barn men arbetar heltid båda två.

Jag kan ibland känna att jag också skulle vilja kunna resa, köpa nya kläder, prylar till hemmet och sånt.... Men då tänker jag att vi hade ju kunnat ha allt det där också men vi valde annorlunda. Vi har valt tiden med våra barn och det är viktigare än allt annat. Det andra kan vi ju köpa eller göra senare. Men jag måste påminna mig om det, alltså att vi har gjort ett val och att man inte kan ha allt.
Sanna

Ibland påverkar ekonomin även det sociala umgänget. De är tvungna att tacka nej till resor, prioritera bland nöjen och tänka efter vilka kostnader som är nödvändiga. En av intervjupersonerna menar att det ibland kan vara svårt för vänner att förstå att de inte kan följa med på saker. Hon tror också att det kan bli svårare när barnen blir större, att barnen ser att de andra får och gör mer saker men samtidigt tror hon att det kan vara viktigt för barnet att visa att saker inte betyder allt utan att andra värden betyder mer.

6. Analys

6.1 Varför har man valt att vara hemma?

6.1.1 Valet i förhållande till reflexivitet

Valet att stanna hemma ses, som jag tidigare nämnt, som ett osynligt val för många föräldrar. Under de senaste decennierna har man kämpat för kvinnors rättighet att ta lika stor del av arbetsmarknaden som männen och lika villkor. Det fanns inte många alternativ för kvinnor än att vara hemma medan barnen var små. Idag visar statistik att situationen nästan är den omvända (Skolverket 2014). Idag ses det inte som ett alternativ att vara hemma med barnen varken för mamman eller pappan. Det reflexiva förhållningssättet kan dock för vissa innebära ett ifrågasättande och hitta nya lösningar och andra grupper att identifiera sig med.

En av intervjupersonerna menar till och med att det hade varit enklare för henne om hon hade levt då samhället var mer traditionsbundet för då hade hon inte behövt välja själv utan det hade då varit självklart för henne att vara hemma med barnen. Reflexivitet kan också försvåra då vi själva ses som ansvariga för våra beslut och inte kan överlämna besluten till andra (Giddens 2007, s.128-129.).

6.1.2 Valet i förhållande till rationell choice

Ett alternativ till att man har valt att vara hemma länge kan bero på att man har fattat beslutet enligt teorin om rational choice. Föräldrarna har valt det de tycker ger mest nytta. Många gånger främst med barnet i fokus. De kan ha vägt konsekvenserna av att ha en lägre inkomst i familjen under tiden de är hemma, risken att hamna efter på arbetsmarknaden och omgivningens reaktioner mot vinsterna med att barnet får vara hemma längre samt att det kan bli lättare i vardagslivet om en förälder är hemma. Detta kan i sin tur kopplas till rationell tidsallokering där man ser vad som ger maximal nytta för familjen. Det positiva med att vara hemma har då bedömts väga tyngre än vinsterna att barnet börjar på förskola. Alltså anses det ge mest nytta att barnen är hemma. (Becker 1965).

Intervjupersonerna nämner att de antingen kändes helt naturligt att vara hemma eller att beslutet på olika sätt har växt fram. Samtliga är dock överens om att vara hemma många

gångar kan ses som ett osynligt val. Eftersom det ses som ett osynligt val kan det upplevas som svårt att fatta ett rationellt beslut innan man ser att det är ett val.

6.2. Hemmaföräldrar som bryter normer

Hur respondenterna har hanterat och upplevt det normbryte som deras beslut är skiljer sig åt. De upplever dock att omgivning har åsikter om deras val. För vissa av dem var det ett naturligt beslut, det är då inte säkert att man reflekterat över valet utan troligen har man bara genomfört det på grund av självrespekt. Ett val som görs utav självrespekt, gör man för att man själv tror på det och då spelar det ingen roll vad andra tycker. För andra var det ett svårare beslut att fatta. Det kan då ligga i linje med rationell choice där man väger konsekvenserna av att följa respektive bryta mot normen. Ju mindre sanktioner, ju lättare att bryta mot normen. (Becker 1965). Flera av respondenterna uppger att ju äldre barnen blir desto fler reaktioner får de från omgivningen. Sanktionerna ökar därmed med barnets ålder. Sanktionerna är också mindre då även pappan varit hemma.

En av respondenterna nämnde att hennes barn först började på förskola för att alla andra gjorde det. Det kan ha varit ett sätt att identifiera sig med en grupp och tillhöra den.

Ju starkare identifikationen är med avsändaren av normen, desto svårare är det att bryta mot den. Detta skulle betyda att om man känner många, vänner och familj, som tycker att barnen ska börja tidigt på förskola kan det upplevas som svårare att bryta mot normen än om man har många i sin omgivning som är hemma med barnen (Becker 1965). Nätverk exempelvis ”Hemmaföräldrars nätverk” underlättar säkert normbrytandet då det finns många likasinnade i dessa nätverk.

6.3 Jämställdhet i en hemmafamilj

Respondenterna anser att jämställdhet är viktigt. Alla har dock inte uppnått den grad av jämställdhet de själva säger sig önska på grund av olika faktorer.

Intervjupersonerna jag talade med var alla mammor men hemma med barnen i olika hög grad. Dock är alla medvetna om att vara hemma med barnen kan ses som en så kallad kvinnofälla. Går det inte att få till att båda föräldrarna är hemma lika mycket anser de dock att det är värt den ojämställdhet det kan innebära eller förlorandet av karriärmöjligheter för barnen skull. Alltså väljer man barnen före jämställdheten i denna situation.

Det råder en ambivalens mellan att man ser jobbet som givande men att man tror att man tror att man skulle vara mer harmonisk hemma och att det skulle vara bättre för barnen. Denna dragkamp mellan de båda sidorna skapar ett dåligt samvete hur man än gör.

6.4 Relationen till konsumtion i en hemmafamilj

Beslutet att vara hemma med barn länge påverkar ekonomin i hög grad. Enligt Dellgran och Karlssons modell finns det olika drivkrafter för konsumtion. Respondenterna nämner att deras val är möjligt genom prioriteringar och att allt går om man vill. De verkar då ha valt bort eller lägre mindre vikt vid vissa av drivkrafterna för konsumtion. (Socialdepartementet 2001). De verkar som om respondenterna först och främst väljer att tillgodose den första drivkraften som handlar om basal konsumtion. Här finns till exempel kostnad för mat och boende med mera.

Den sociala emulationen blir mer komplex då det handlar om olika behov för hela familjen. Respondenterna menar att de prioriterar barnens behov och köper sällan saker till sig själva. En av intervjupersonerna nämner exempelvis att barnen vill ha samma saker som de andra i klassen vilket då handlar om den sociala emulationen (Socialdepartementet 2001).

Den tredje drivkraften, social distinktion, och den fjärde drivkraften, personlig identitet, verkar vara den konsumtionen som respondenterna oftast väljer att prioritera bort. De kan innebära att man inte har möjlighet att utmärka sig för att visa vem man är genom konsumtion. Respondenterna verkar snarare utmärka sig genom att prioritera bort många saker som gör att de kan stanna hemma, vilket kan tolkas som att det visar att de tillhör en grupp där det mer handlar om att leva enkelt (Socialdepartementet 2001).

Att de inte har möjlighet till den konsumtion som många andra har där båda föräldrarna arbetar heltid gör dock att de kan känna sig att är utanför då de inte har råd att följa med på dyra aktiviteter eller inte prioriterar, för dem, onödiga inköp. Medvetenheten om att man själv har gjort valet som inneburit en sämre ekonomi men mer tid med barnen är dock viktigt för att hantera situationen.

7. Diskussion

För ett par decennier sedan var mammans självklara plats i hemmet tillsammans med barnen. Kvinnan var beroende av mannens försörjning. Idag är situationen annorlunda. Kvinnor har, åtminstone i teorin, samma möjligheter att arbeta utanför hemmet och lika rättigheter som männen. Att kombinera arbete och moderskap har underlättats av bland annat barnomsorg där barnpassning professionaliserats. Idag går därför majoriteten av alla småbarn i förskola (Skolverket 2014). Hur förskolan påverkar barnen som lämnas tidigt och/eller mycket i förskolan finns väldigt lite forskning på.

Vissa föräldrar väljer att på olika sätt skjuta på eller helt avstå förskolestart för deras barn. Respondenterna i denna studie verkar ha en vilja att dela hemmavistelsen mellan föräldrarna så lika som möjligt men det går inte att blunda för faktum, endast en av de hemmaföräldrar jag har varit i kontakt med är en pappa. Detta visar också SCB:s statistisk om vem det är som tar ut flest föräldrapenningdagar där mamman tar ut en majoritet av dagarna. (Statistiska Centralbyrån 2014)

Att vara hemma med sina barn upplevs av respondenterna som ett osynligt val. Det är kontroversiellt att vara hemma länge med sina barn, särskilt om det är kvinnan som själv tar merparten av hemmatiden. Bestämmer man sig för att vara hemma med barnen får man därför vara beredd på reaktioner från omgivningen.

Om man som kvinna i dagens samhälle vill vara hemma med sina barn och därmed tar ett beslut om att avstå från de karriärmöjligheter som denna tid skulle kunna innebära, innebär det då att kvinnan har gjort en tillbakagång liknande de normer som rådde under 50-talet? Min upplevelse efter att ha intervjuat och tillfrågat många mammor som tagit detta beslut är att de är starka personer som vågat ta ett beslut som går emot dagens normer och får stå emot omgivningens kritiska tyckande.

Flera beskriver att det är ett dubbelbottnat beslut att vara hemma med barn längre än 1-1,5 år där man väger karriärmöjligheter, jämställdhet, ekonomi och barnens välmående. De som har valt att stanna hemma anser att barnen får gå före jämställdhet om det krävs i denna fråga. I jämställdhetsdebatten diskuteras sällan barnens perspektiv utan främst kvinnans.

Omgivningen reagerar ofta med kritik, med ökande styrka ju äldre barnet blir. Är det så att föräldrar som är hemma med sina barn skapar dåligt samvete hos dem som har sina barn på förskola som en av intervjupersonerna menade? Eller är det för att man tror att om kvinnor väljer att vara hemma med barnen så försvårar de chanserna för andra kvinnor på arbetsmarknaden? Att hemmaföräldrar skapar en bild av en moder som offerar sig själv för barnen och som av arbetsgivaren ses som en arbetstagare som kommer prioritera barn och hem först?

De föräldrar jag har talat med i denna studie verkar antingen ha gjort ett genomtänkt beslut eller tagit beslutet efter känsla. Om beslutet kritiseras som en kvinnofälla tror man inte på den enskilda kvinnans förmåga att själv bedöma vilka konsekvenser beslutet ger eller att hennes prioriteringar skulle vara rätt för henne.

Själv anser jag att problemet befinner sig på en mycket mer strukturell nivå än på den enskilda familjen. Vi måste börja fråga oss själva vilket typ av samhälle vi vill ha och vad det är vi prioriterar. Hur kan vi få mer tid för barnen och en större balans mellan familj och arbete? Konsumtionssamhället tillsammans med en hög grad av individualisering har gjort det viktigt för oss att tjäna pengar för att kunna visa vilka vi är. Småbarn lämnas på förskola så både mamman och pappan kan arbeta heltid.

Inga enkla lösningar finns på problemet. Att hitta sätt att göra det enklare och mer naturligt för pappan att vara hemma under en lång tid med småbarn hade varit ett alternativ.

Jämställdhet handlar ju inte bara om att kvinnan ska ha lika stor tillgång till arbetsmarknaden utan också att mannen ska ha lika stor tillgång till hemmaföräldraskapet. Är det rätt att tvinga alla mammor och pappor att arbeta heltid efter att barnet är ett år för att uppnå maximal jämställdhet? Jag tycker att fokus borde ligga på att förändra arbetsgivares och samhällets attityder till småbarnsföräldrar. Att ha ett arbetsliv där tiden då man har småbarn får ses som en tid där man tar det lugnare på arbetsmarknaden, där det finns utrymme att arbeta mindre vore ett ideal. Även vårdnadsbidraget som finns i vissa kommuner är en trygghet för de föräldrar som väljer att stanna hemma längre med sina barn då de har rätt att vara tjänstledig under denna tid.

Det finns många aspekter att studera vidare, exempelvis hade det varit intressant att kvantitativt se på hur hemmafamiljerna har delat upp hemmatiden mellan sig. Skiljer sig deras fördelning åt jämfört med de föräldrar som varit hemma enbart barnets första år? Det skulle

också vara intressant att undersöka hur de som har varit hemma längre än 1,5 år med barnen påverkas på arbetsmarknaden.

Att ta ett beslut som bryter mot normerna är nog aldrig oproblematiskt. Omgivningen kommer att reagera. Att se dem som tar ett sådant beslut som bakåtsträvande tycker jag är alltför lättvindigt avfärdat. Att ta ett genomtänkt beslut och stå för det ser jag som starkt!

8. Sammanfattning

En trend märks av allt mer i samhället. Småbarn börjar idag tidigare på förskola än för ett antal år sedan. Dagens samhälle och konsumtionsmönster bygger på att familjen har två inkomster. Att vara hemma med barnen ses idag av många som en kvinnofälla istället för en möjlighet att vara hemma med sina barn. Det finns dock de föräldrar som väljer en annan väg. De bryter mot rådande normer och väljer att vara hemma med sina barn betydligt längre tid än genomsnittet.

I den här uppsatsen undersöks vad som gjorde att hemmaföräldern tog valet att stanna hemma med barnet och vilka reaktioner de har fått från omgivningen.

Jag har främst använt mig av teori i form av litteratur och kvalitativa studier i form av intervjuer. Jag har även använt mig av kvantitativa inslag i form av en surveyundersökning. I studien har jag dock främst använt mig av surveyundersökning som ett verktyg att utveckla min intervjuguide efter.

Vi lever i en skenande värld där snabba förändringar ständigt sker. Dessa förändringar äger rum på samtliga plan och något som berör var och en av oss. Så också familjen. Den traditionella familjen sågs främst som en ekonomisk enhet och ojämlikhet var en självklar del. Idag har kvinnan lika stor tillgång till arbetsmarknaden som mannen och det har aldrig gått så många barn i förskola som det gör idag.

Att vara hemma med sina egna barn längre tid än föräldraledigheten på 1-1,5 år innebär därför ett normbrott i dagens samhälle. Att bryta mot normer kan ha ett samband med reflexivitet där individen reflekterar över sina handlingar. Väljer man att vara hemma med sina barn istället för att arbeta kan det ske enligt teorin om rational choice. Vi kan välja att följa normer för att vi vill tillhöra en grupp, sätta oss i respekt eller inte bli utstötta. Identifikationen till avsändaren av normen påverkar i hur hög grad vi är måna om att följa normen.

Att välja att vara hemma med sina barn länge innebär en lägre inkomst för familjen än om familjen hade haft två inkomster från heltidsarbete. Då familjen har lägre inkomst bryter de också mot de normer som finns i dagens samhälle gällande konsumtion.

Det finns fyra drivkrafter till konsumtion, basal konsumtion, social emulation, social distinktion och personlig identitet. Man hjälper av konsumtion kan vi visa vilka vi är och vilka vi skulle vilja vara. Det verkar som om respondenterna först och främst väljer att tillgodose den första drivkraften som handlar om basal konsumtion och prioriterar bort mycket av den egna konsumtionen. Respondenterna verkar utmärka sig genom att prioritera bort många saker som gör att de kan stanna hemma vilket innebär att det visar vilken grupp de tillhör där det mer handlar om att leva enkelt. Samtliga nämner att deras val att inte arbeta eller arbeta mindre är möjligt genom prioriteringar.

I intervjuerna framkom att samtliga intervjuade aktivt tänker på jämställdhet och de har i olika hög grad lyckats att skapa den jämställdhet de egentligen önskat. Att de inte har delat hemmatiden mellan sig och partnern har berott på praktiska saker. Går det inte att få till att båda föräldrarna är hemma lika mycket anser de dock att det är värt den ojämställdhet det kan innebära eller förlorandet av karriärmöjligheter för barnen skull. Alltså väljer man barnen före jämställdheten i denna situation.

Att vara hemma med sina barn upplevs av respondenterna som ett osynligt val. Det är kontroversiellt att vara hemma länge med sina barn, särskilt om det är kvinnan som själv tar merparten av hemmatiden. Bestämmer man sig för att vara hemma med barnen får man därför vara beredd på reaktioner från omgivningen. Respondenterna har mött både positiv och negativa åsikter om deras val från omgivningen. Hur de har hanterat reaktionerna skiljer sig åt.

De föräldrar jag har talat med i denna studie verkar antingen ha gjort ett genomtänkt beslut eller tagit beslutet efter känsla. Om beslutet kritiserats som en kvinnofälla tror man inte på den enskilda kvinnans förmåga att själv bedöma vilka konsekvenser beslutet ger eller att hennes prioriteringar skulle vara rätt för henne.

Själv anser jag att problemet befinner sig på en mycket mer strukturell nivå än på den enskilda familjen. Vi måste börja fråga oss själva vilket typ av samhälle vi vill ha och vad det är vi prioriterar. Hur kan vi få mer tid för barnen och en större balans mellan familj och arbete?

Att hitta sätt att göra det enklare och mer naturligt för pappan att vara hemma under en lång tid med småbarn hade varit ett alternativ. Jämställdhet handlar ju inte bara om att kvinnan ska ha lika stor tillgång till arbetsmarknaden utan också att mannen ska ha lika stor tillgång till hemmaföräldraskapet

9. Källförteckning

9.1 Litteratur

Ahrne, G., Roman C. och Franzén M. (2008). *Det sociala landskapet: En sociologisk beskrivning av Sverige från 1950-talet till början av 2000-talet*. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Broberg, A., Granqvist P., Ivarsson, T. och Risholm Mothander, P. (2008). *Anknytningsteori: Betydelsen av känslomässiga relationer*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna. 2 uppl.*, Lund: Studentlitteratur AB

Giddens, A. (2003). *En skenande värld: Hur globaliseringen är på väg att förändra våra liv*. Stockholm: SNS Förlag

Giddens, A. (2007) *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Giddens, A. (2009). *Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Larsson, J. (2007) *Om föräldrars tidspress: Orsaker och förändringsmöjligheter*. Göteborg: Göteborgs Universitet

May, T. (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB

Roman, C.(2004). *Familjen i det moderna*. Malmö: Liber AB

Therborn, G. (2002). *Back to Norms! on the Scope and Dynamics of Norms and Normative Action*. Current Sociology 50(6): 863-880.

Välfärdens finansiering och fördelning (2001). *SOU 2001:57*. Stockholm: Socialdepartementet

9.2 Elektroniska källor

Becker, G. (1965). *A theory of the Allocation of time*.

http://www.unc.edu/~shanda/courses/plcy289/Becker_EJ_Time.pdf [2014-04-17]

Skolverket (2014). *Barn och personal i förskolan hösten 2013*. http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/sok?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3199.pdf%3Fk%3D3199 [2014-04-22]

Statistiska Centralbyrån (2014). *På tal om kvinnor och män: Lathund om jämställdhet 2014*.

http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/LE0201_2013B14_BR_X10BR1401.pdf [2014-04-20]

10. Bilagor

10.1 Enkät riktad mot hemmaföräldrar

Syftet med enkäten är att få reda på mer om hemmaföräldrar/föräldrar som valt bort barnomsorg från tidig ålder. Denna enkät är en del av min c-uppsats inom sociologi. Er medverkan kommer att vara anonym och endast användas för denna uppsats.

1. **Jag är:**
 - ... Kvinna
 - ... Man
2. **Vad är din huvudsakliga sysselsättning just nu? (Beskriv kortfattat i fritext)**
 - ...
3. **Hur länge har du varit hemma med ditt/dina barn totalt sett?**
 - ...
4. **Har din partner varit hemma med barnen? (Ange ett alternativ)**
 - ... Ja, mer än mig
 - ... Ja, lika mycket
 - ... Ja, mindre än mig
 - ... Nej
5. **Använder/har ni använt barnomsorg för barn 1-5år? (Ange ett alternativ)**
 - ... Ja
 - ... Ja, allmän förskola (15 timmar from 3 år)
 - ... Nej
 - ... Annat, vad?
6. **Hur reagerar omgivningen på ditt val? (Beskriv i fritext)**
 - ...

10.2 Intervjuguide

Kort beskrivning om syftet med intervjun och uppsatsen

Samtycke att delta i intervjun och inspelning

Informera om respondentens anonymitet.

Informera om att uppgifterna endast kommer att användas i forskningsändamål.

Bakgrundsfrågor

Definierar du dig själv med begreppet hemmaförälder?

Familj?

Hur länge varit hemma?
Utbildning/Yrkesbakgrund

Hemmaförälder

Vad skulle du skriva att din huvudsakliga uppgift är just nu?
Varför har du valt att vara hemma?
Vad anser du är positivt med att vara hemma?
Vad anser du är negativt med att vara hemma?
Skulle du behöva något för att göra situationen enklare?

Samhället

Hur tror du att andra ser på att du är hemma?

Jämställdhet

Hur ser du på jämställdhet i ert förhållande?
Hur har ni fördelat hemmatiden?

Konsumtion

Hur ser du på konsumtion?